

prospěl hlubší rozbor problémů spjatých s vývojem politické integrace členů EHS, jenž zatím k takovému optimismu nikterak neopravňuje.

Desátá a jedenáctá kapitola se zabývají důležitými aspekty sociálně politického vývoje EHS (populací, zaměstnaností, mzdami a životními náklady pracujících) a též hodnocením sociálně politických opatření EHS a jejich výsledků. Obě kapitoly obsahují řadu cenných a dosud nepublikovaných faktických údajů o vývoji důležitých stránek postavení pracujícího obyvatelstva v zemích EHS.

Poslední, dvanáctá kapitola uzavírá vlastní výklad rozbohem problémů spojených s vypracováním a realizací společné hospodářské politiky EHS, jež je nezbytným předpokladem přechodu od dokončované celní unie k unii hospodářské. Zvláštní pozornost je zde věnována otázkám krátkodobé hospodářské politiky EHS i společné hospodářské politiky pro delší období. Autoři zde docházejí podle mého soudu k správnému názoru, že pokud jde o globální hospodářskou politiku, projevují se v EHS reálně zatím jen tendence ke koordinaci existujících národních politik a že o skutečné společné politice lze mluvit jen u některých odvětvových politik.

Ve své publikaci zvolili autoři v podstatě nikoliv nezajímavý postup průhledů do vývoje jednotlivých sfér národního hospodářství zemí EHS, když nejprve podali přehled vývoje v daném úseku ekonomiky, zhodnotili integrační opatření v těchto oblastech a pokusili se o rozbor účinků, a to i potenciálních. Hlavním

předpokladem maximální účinnosti takto zvoleného postupu se tím ovšem stalo dokonalé problémové sjednocení a propojení jednotlivých kapitol, což, jak autoři sami přiznávají, se podařilo jen zčásti. Z hlediska věcného, koncepčního a hlavně metodologického jde nicméně o publikaci velmi dobré úrovně, především pro specifické vytyčení účinků integrace, pro pokus o odlišení reálných a potenciálních účinků a pro odlišný přístup k hodnocení reálných účinků, kdy autoři jasně poukazují na složité metodologické problémy spojené s kvantitativním určením těchto účinků.

Celkově je práce ovšem novým důkazem, že adekvátním přístupem ke komplexnímu prozkoumání tak složitého jevu, jakým je západoevropská integrace a speciálně vznik, vývoj a perspektivy EHS, může být jen přístup interdisciplinární. Lze zde samozřejmě postupovat též cestou vypracování seriózních monografií se zaměřením na jednotlivé aspekty, jakou recenzovaná publikace nesporně je, a řadou zpracovaných monografií dojít k celistvějšímu celkovému pochopení nového jevu. Ideálem by ovšem byla práce interdisciplinární, v níž by se výsledky bádání jednotlivých disciplín navzájem verifikovaly a doplňovaly a vznik a vývoj integračního fenoménu byl zhodnocen ze všech podstatných stránek a hledisek (ekonomického, politického, vojenského, sociologického, státoprávního apod.). Práce takto pojatá zatím čeká na své realizáty.

JOSEF ŠLAJCHRT

PROBLÉMY ARGENTÍNSKEJ SPOLOČNOSTI

Torcuato di Tella, Gino Germani, Jorge Graciarena y otros colaboradores, *Argentina, sociedad de masas*, EUDEBA Editorial Universitaria de Buenos Aires 1965, str. 284.

„Proces, z ktorého sa rodí dnešná Argentína, nie je iba plodom slepých ekonomických alebo sociálnych síl, je výsledkom celkového transformačného projektu krajiny, ktorý bol vytúženým cieľom štátnikov už v rokoch 1852—1916.“ Táto veta nachádzajúca sa v úvode k recenzovanému zborníku nie je vybraná náhodne. V skutočnosti predstavuje zorný uhol, z ktorého autori pristupovali k danej problematike, teda k zodpovedaniu otázok, ktorú si kladie argentínska spoločnosť od polovice 20. rokov vzhľadom k svojmu zloženiu a charakteru. Na druhej strane sa však nedá ubrániť dojmu,

že výber materiálu a jeho hodnotenie je vopred podriadené tomuto zámeru.

Sériu štúdií (ktoré podľa názoru autorov tvoria zárodok budúceho uceleného bádania o argentínskej spoločnosti) možno rozdeliť, tak ako je to i v zborníku, na dve časti. Prvá časť, nazvaná *La Formación de la Argentina Moderna*, obsahuje problematiku rázu historického, a materiály potrebné pre pochopenie procesu formovania sa prosperujúcej poľnohospodársko-dobytkárskej spoločnosti 20. rokov, ktorej základy siahajú do osemdesiatych rokov minulého storočia, tvoria okrem iného zázemie, z ktorého vy-

chádza aj časť druhá. Poradie statí v prvej časti venovaných témam ako sú „La generación del 80 y su proyecto; antecedentes y consecuencias“, „Problemas del crecimiento industrial 1870—1916“, „Los inmigrantes en el sistema ocupacional argentino“, „La formación de los partidos políticos contemporáneos: la U. C. R. 1890—1916“ a „Etapas del desarrollo económico argentino“, usiluje o podanie historicko-genetickej predstavy o procese modernizácie Argentíny prostredníctvom juxtapozície štúdií, často postrádajúcich akúkoľvek vlastnú historickú rekonštrukciu a významovú súvislosť. Posledné je zvlášť markantné v „La generación del 80 y su proyecto; antecedentes y consecuencias“ (Oscar R. Cornblit, Ezequiel Gallo, a Alfredo A. O'Connell) kde sa skúma problém, ktorý de facto presahuje otázku generácie osemdesiatych rokov. Ťažisko state spočíva v podstate v dohadoch, či vertikálny proces rastu, ku ktorého začiatku vtedy došlo a zdanlivo sa zastavil v roku 1890, je plodom úmyselnej činnosti politickej skupiny, ktorá bola vtedy u moci. Autori, ktorí a priori dávajú kladnú odpoveď na predbežnú hypotézu, nemohli sa tak vyhnúť nebezpečeniu prezentovať ju pribarvene. K tomu im „objektívne“ dopomohol fakt, že spojenie vládnej skupiny so skupinou veľkostatkárov jej umožnil vo viacerých prípadoch identifikovať sa so situáciami prevažne ekonomického charakteru, čo jej dovolilo „víťazne prežiť každú kontradikciu so samotnou ideológiou tejto skupiny.“ V každom prípade však toto spojenie záujmov vysvetľuje mnohé aspekty politiky pred rokom 1890 a po ňom, napríklad industrializačný proces pred rokom 1914, ktorý sa prejavil v úrovni modernej techniky. Paradoxné ale je, že argentínska vláda nepodporovala ani systematicky ani dostatočne spriemyselnovací proces a finančnú a ekonomickú situáciu sa usilovala vykompenzovať zvyšovaním colných poplatkov.

Predstava modernizácie argentínskej spoločnosti zdôrazňovaná prvkami nerovnováhy a napätia z nej vyplývajúcich je obsahom kapitoly Guida di Tella a Manuele Zymelmanna „Etapas del desarrollo económica argentino“. Hoci štúdia neprečňuje ich dôležitosť, predsa len obsahuje riziko, že ponecháva bokom to, čo je pre modernú spoločnosť základné: existenciu faktorov rovnováhy, ktoré zaručujú jej najväčšiu stabilitu. Východiskovým bodom autorov je problém industrializácie, a to industrializácie neočakávane oneskorenej a prudkej. (Podrobnejšie vysvetle-

nie a zdôvodnenie tejto teórie rozvinuli Quido di Tella a Manuel Zymelmann v práci *Historia económica argentina*. Tesis no publicadas. M. I. T. 1958). Pri skúmaní etáp hospodárskeho rozvoja použili tieto autori periodizáciu ekonomického vývoja W. W. Rostowa. Konfrontácia medzi touto schémou a argentínskym prípadom im poslúžila na podčiarknutie prítomnosti jednej etapy, vynechanej u Rostowa, ktorá sa inak v procesoch rozvoja nevyskytuje, etapu veľkého spomaľovania. Kladú ju medzi predchádzajúcu prispôsobivosť — el precondicionamiento — existujúcu do roku 1914 a ochablosť, ktorej začiatok datujú rokmi 1932—1933, a dochádzajú k zaujímavým záverom, čo však nevyklučuje viac deskriptívny než explikatívny charakter ich práce.

Po vymezení historického zázemia a špecifičnosti minulosti nasleduje druhá časť zborníku *Elementos para el análisis de la crisis institucional Argentina*, ktorá zhromaždila (prinajmenšom sa o to usilovala) teoretické prvky nutné pre sociologickú analýzu súčasnej argentínskej spoločnosti, vznik nových — politických elit a ich podmienenosť a variabilitu zaradenie argentínskeho procesu do svetového kontextu. Séria východiskových bodov ponúka praxi ich využitie pri empirickom výskume, ktorý je dodnes v Argentíne len v začiatkoch. Už samotné názvy statí „Hacia una democracia de masas“, „Estructura social e intervención militar en América Latina“, „Desarrollo y política“ a „Ideologías monolíticas en sistemas políticos pluripartidistas: el caso latinoamericano“ ukazujú, akým smerom sa má výskum uberať a akým problémom venovať zvýšenú pozornosť.

Rozbor komplexu otázok prechodu od tradičnej štruktúry spoločnosti k istému modelu priemyselovej spoločnosti je náplňou state Gina Germaniho „Hacia una democracia de masas“. Autor v historickej retrospektíve poukázal na charakter vývoja politickej moci a účasti jednotlivých vrstiev obyvateľstva na nej a pokúsil sa túto klasifikovať formy a typy politickej moci od začiatku koloniálnej vlády až do súčasnej doby. Týmto roztriedením podarilo sa mu dospieť k záveru o tzv. troch paradoxoch argentínskej spoločnosti, znásobených rýchlosťou rastu spoločnosti, imigračného problému a postavenia cudzincov v národnom živote, čo v ďalšom priebehu viedlo k politickej nestabilite, tak typickej pre súčasnosť, ktorá je skutočnou záhadou pre sociológiu hospodárskeho rozvoja“. Aj keď Germani pokúsil sa vyznačiť niektoré obecné

príčiny politickej nestability, spokojil sa s definíciami, ktoré síce zapadajú do premeny medzi jednotlivými etapami a fázami, ale postrádajú exaktnejšie argumenty. Pri objasňovaní problémov modifikačného procesu autor skúmal a vyhľadával styčné body tohoto procesu s podobnými javmi na Západe a predovšetkým v krajinách so staršou industrializáciou. Dospel k záveru, že nehľadiac na zvláštnosti prostredia, historické okolnosti a moment prechodu, ako aj na sociálne a politické klíma, ktoré v onom momente prechodu vo svete vládne, prípad Argentíny sa približuje západnému modelu.

Problémové súvisí s predchádzajúcou kapitolou stať „Estructura social e intervención militar en America Latina“ Gina Germaniho a Kalmana Silverta. Otázky sociálnej štruktúry sa posudzujú z hľadiska výkonnej politickej moci, ktorej podstata podľa autorov sa prejavovala predovšetkým v hospodárskej sfére, lepšie povedané, v oblasti obchodu. Pritom však táto politická moc tradične ignorovala základnú schému — koncentráciu pôdy, systém dvoch tried a izoláciu väčšiny obyvateľstva, a to nielen v Argentíne, ale v celej Latinskej Amerike. Podobným celolatinskoamerickým problémom je aj postavenie armády, jej úloha v štáte a snaha o jej profesionalizovanie. Germani a Silvert vymezujú správne historické korene tohoto javu a špecifikovali ho v jednotlivých krajinách Južnej Ameriky. Problematickejšie sú ale ich úvahy o dnešnom postavení a vplyve armády. Aj keď sa nedá jednoznačne tvrdiť, že vždy a v každom prípade zohrala armáda negatívnu úlohu v národnom živote, tvrdiť opak by bolo tiež nemiestne

nadnesené. Práve tak nemožno preceňovať jej držanie faktickej moci počas medzivlád a prípadnú spoluprácu s civilnými skupinami.

Gradáciu problému demokracie v Latinskej Amerike a najmä v Argentíne obsahuje stať Jorge Graciarena „Desarrollo y política“, ktorá je skôr esejou plnou zaujímavých predpokladov a zovšeobecnení o stanovených základných liniách politickej činnosti v Latinskej Amerike a jej dôsledkoch a vývoji ako politickom probléme. V tejto súvislosti sa zmieňuje aj o „spoločenstve pre pokrok“.

Výsledkami procesu rozvoja ako politického problému sa zaoberá posledná, veľmi prepracovaná stať Torcuata di Tella o monolitických ideológiách v politických viacstranových systémoch, o mechanizme politického života a preskupovaní elít. S niektorými jeho názormi na postavenie a silu robotníckej triedy, účinnosť „ľudového nacionalizmu“ a jeho charakteristiku by sa dalo úspešne polemizovať. Nebolo by však na mieste upierať im istú dávku originality a oprávnenosti zvlášť vzhľadom k činnosti a angažovanosti samotného autora; je dosť pochopiteľné, že praktický politik sa môže dopustiť zjednodušenia tam, kde prax neoverila teóriu ani jeho, ani jeho protivníkov.

Na základe predloženého materiálu je treba privítať kladne snahu autorov, ktorí sa snažia nájsť vysvetlenie otázok a problémov argentínskej spoločnosti 20. storočia a spolupracovali na výskumnom programe sociologického ústavu a Ústavu sociálnej histórie pri Filozofickej fakulte v Buenos Aires.

LUBICA SUCHÁNKOVÁ

MODERNÍ HISTORIE BARMY

Frank N. Trager, *Burma: from Kingdom to Independence*, A Historical and Political Analysis, Pall Mall Press, London 1966, 437 str., 1 mapa.

Po delší dobe vyšlo opäť rozsáhlejší dielo o moderní histórii Barmy a jejím politickém vývoji súčasné dobe. Jeho autor, profesor mezinárodných vzťahů na newyorské universitě, je významným odborníkem pro otázky jihovýchodní Asie vůbec a Barmy zvláště. Měl možnost seznámit se důkladně s problematikou Barmy jak při studijních cestách, tak hned v prvních letech existence nezávislé Barmy, kdy tam byl ředitelem americké pomoci. Svě zkušenosti uložil v řadě časopiseckých statí a v několika knihách (*Toward a Welfare State in Burma*, New York

1954, poáčil se na publikacích: *Burma*, New Haven 1956; *Burma's Role in the United Nations 1948—1955*, New York 1956, a byl editorem a autorem úvodu knihy *Marxism in Southeast Asia*, Oxford University Press 1960).

Recenzované dílo je velmi bohatě dokumentováno, obsahuje 75 stran odkazů a vysvětlivek. Je založeno na studiu rozsáhlých materiálů všeho druhu, od archivních, přes literaturu, časopisy a noviny (zvláště důležité pro nejnovější dobu) až po osobní vzpomínky účastníků událostí.

Tragerova kniha je rozdělena do tří cel-